

רש"י ותוס' על המשנה

חי' הר"ן

מתניתין לא בדק י"ד יבדוק בתוך המועד, פירש"י ז"ל בתוך המועד בתוך שעה ששית, ולא נהיר' דמ"ש דר"י קרי לה שעת הביעור ורבנן קרו ליה תוך המועד ואיכא למימר משום ד[ל]ר"י אינו בודק מכאן ואילך מקרי שעת הביעור אבל לרבנן דס"ל שהוא בודק לאחר מכן לא מיקרי להו שעת הביעור, ואכתי לא ניחא שרש"י ז"ל פי' לא בדק בתוך המועד יבדוק לאחר המועד היינו לאחר הביעור עד שתחשך, ואיכא למידק ומשתחשך ואילך למה לא יבדוק, ואפשר לי לומר דהיינו טעמא משום דאפי' רבנן מודו דכל היכא דענוש [כרת] אעפ"י שמחזר עליו לשורפו [חיישין] דלמא אתי למיכל מיניה ולא סמכינן אההוא טעמא אלא עד שתחשך דליכא [כרת]. אבל הנכון מה שפי' הריא"ף ז"ל דיבדוק ב"ד היינו כל יום י"ד, לא בדק ב"ד כלל יבדוק בתוך המועד דהיינו בתוך הפסח, לא בדק בתוך המועד דהיינו תוך הפסח יבדוק לאחר המועד דהיינו אחר הפסח, דאע"ג דלא מיתסר אלא מדרבנן כי היכי דקנסו רבנן משום דעבר עליה בבל יראה ובבל ימצא לאסרו אפי' בהנאה, עשו חזוק לדבריהם כשל תורה אף להצריכו בדיקה.

פני יהושע

ורש"י לא רצה לפרש כן מפני שפירש במשנה דבודקין שלא יעבור בבל יראה. כוונת התוספת כיון דעיקר בדיקת החמץ אינו אלא משום בל יראה תו לא מצינן לפרש לאחר המועד דהיינו לאחר פסח כיון דתו לא שייך בל יראה משא"כ התוס' לשיטתם דעיקר הבדיקה משום דלמא אתי למיכל מיניה . מיהו לפי מה שפירשתי לעיל בר"פ דרש"י נמי מודה דאפילו היכא דלא שייך בל יראה אפ"ה צריך בדיקה מדרבנן משום דלמא אתי למיכל מיניה אם כן לפ"ז לא שייך לפרש כשיטת התוספות בכוונת רש"י. אלא דלענ"ד לולי דברי תוספות נ"ל דאפילו משום חששא דלמא אתי למיכל מיניה אפ"ה לא רצו לפרש דלאחר המועד היינו אחר הפסח דהא קי"ל הלכה כר"ש דחמץ לאחר הפסח מותר לגמרי ולא מיתסר אלא מדרבנן משום קנסא בעלמא אם כן לא שייך למיחש משום ספיקא דלמא אתי למיכל ומכ"ש לפי מהרש"ל דמתניתין בביטל מיירי וא"כ הרי כתבו רוב הפוסקים דהיכא שביטלו לא שייך האי קנסא דר"ש אפילו מאן דאוסר לא הוי אלא משום הערמה א"כ ודאי לא שייך האי חששא כן נראה לי ברור בשיטת רש"י.

רמב"ם פ"ג מהל' חו"מ ה"ו

כשבדק החמץ בלילי ארבעה עשר או ביום ארבעה עשר או בתוך הרגל מברך קודם שיתחיל לבדוק ה ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על ו ביעור חמץ, ובודק ומחפש בכל המקומות שמכניסין להם חמץ כמו שבארנו, ואם בדק לאחר הרגל אינו מברך.

מגיד משנה

[ו] כשבדק אדם החמץ וכו'. הברכה מבוארת (דף ז') בגמ'. ומה שכתב כשבדק לאחר הפסח אינו מברך הם דברי רבינו ראובן אליו דודאי אין לברך בבדיקה שלאחר הפסח שהרי בכל אותו זמן הוא אוכל חמץ ואין הבדיקה אלא כדי להבדיל בין חמץ זה שעבר עליו הפסח לחמץ אחר וא"כ היאך יברך על ביעור חמץ אבל בתוך הרגל שהוא מצווה שלא יראה שום חמץ ברשותו ודאי יש לו לברך ודבר ברור הוא זה:

כסף משנה

ולא נהירא דהא שייך לברך על ביעור חמץ זה שהוא מבער. לכך י"ל דכיון דקי"ל כר"ש דחמץ שעבר עליו הפסח מותר בהנאה אלא משום קנסא וסוף סוף אם נתערב מותר וכמ"ש רבינו פ"א וכיון שכן כיון שעבר עליו הפסח אם השהה אותו מעתה אינו עובר עליו וכיון שאינו עובר עליו אפילו מדרבנן בשהייתו מכאן ואילך היאך יברך על ביעורו אבל בתוך הרגל שכל שעה שמשאה אותו עובר עליו שייך לברך.

מ"ב סי' תל"ה

(ה) לא יברך - כיון שמותר [י] להשהותו ואף באכילה אינו אסור אלא משום קנסא שהשהה החמץ בפסח ואינו בודק אלא להבדיל בין חמץ זה לחמץ המותר לכן לא יברך אבל על הבדיקה שבתוך הפסח צריך לברך [יא] אע"פ שביטלו קודם הפסח וכ"ש אם נתחמץ לו חמץ גמור בפסח דבדאי מברך בשעת הביעור שהרי זה לא היה כלל בכלל הביטול אבל דבר שאינו חמץ גמור כגון שנמצא חטה בתבשיל וכיוצא בו אינו מברך ואם כבר בדק וביטל כדינו קודם פסח ומצא חמץ בפסח [יב] יש דעות בין האחרונים אם צריך לברך כיון שכבר בדק וביטל כדינו וקיים תקנת חכמים אפשר דברכה ראשונה שבירך אז קאי על כל מה שימצא אף בתוך הפסח וספק ברכות להקל:

ריטב"א

בודק בארבעה עשר לא בדק בארבעה עשר יבדוק תוך המועד וכו'. עיקר הפירוש כמו שפירש הרב אלפסי ז"ל [ד]תוך המועד היינו תוך הפסח דהיינו חולו של מועד, ולאחר המועד לאחר הפסח.

שו"ע סי' תל"ה

(א) לא בִּדְק בְּלֵיל י"ד, יבִּדְק בְּיוֹם י"ד בְּאִיזוֹ שְׁעָה שְׁיִזְכֹּר מֵהַיּוֹם. לא בִּדְק כָּל יוֹם י"ד, יבִּדְק בְּתוֹךְ הַפֶּסַח. לא בִּדְק בְּתוֹךְ הַפֶּסַח, יבִּדְק לְאַחַר הַפֶּסַח, כְּדִי שְׁלֹא יִכָּשֵׁל בְּחֻמֵּי שְׁעֵבֶר עָלָיו הַפֶּסַח שֶׁהוּא אֲסוּר בְּהִנָּאָה; וְעַל הַבְּדִיקָה שְׁלֵאֲחֶר הַפֶּסַח לֹא יִבְרָךְ.

ב"ח

מיהו נראה דביום טוב עצמו לא יבדוק אפילו לא ביטל דהא אף במוצא חמץ בביתו יש אומרים (עי' רמב"ם פ"ג ה"ח) ביום טוב יכפה עליו כלי ולא ישרפנו ואפילו לא ביטל ואף על פי דלא קיימא לן הכי כמו שיתבאר בסימן תמ"ו (סו"ע ב) בס"ד שאני התם דכיון דידוע הוא עובר בשהייתו בבל יראה אבל היכא שאינו ידוע שאינו עובר עליו אף אם לא ביטל כמו שכתבתי בסימן תל"א (סע' ב) ובסימן תל"ד (סע' ג) אם כן למה נטיל עליו חיוב הבדיקה כיון שאינו אלא דרבנן ודו"ק:

ט"ז

יבדוק בתוך הפסח. נראה דאפי' בי"ט עצמו יבדוק ואע"ג דאין חמץ ידוע מ"מ הוה כידוע כיון דרגיל בו כל השנה ודאי נשאר שם חתיכות חמץ וראייה מדברי הרא"ש פ"ק דכתב דקים לן שנשארו פירורין והיינו אפי' בדק כבר מכ"ש כאן שלא בדק עדיין וכבר נשתמש שם חמץ כל השנה ולא אמרו לעיל חילוק בין חמץ הידוע ללא ידוע אלא היכא שיש חדר ואין תשמישו שם בכל השנה תדיר כנ"ל:

ב"ח סי' תל"ד

כתוב במדרכי הארוך (לפנינו סו"ס"י תקמא) בשם רבינו יעבץ דמדקתני מה שמשיר דמשמע לאכילה ולא קתני מה שמצא בבדיקתו ומה שמשיר אלמא דהחמץ שמצא בבדיקתו שורפו תיכף [ש]מוצאו ועוד דאין סברא להקל להצניעו עד למחר שמא תבוא חולדה ותטול אלא דוקא להצניעו לאכילת הלילה שרי לבד וכהאי גוונא כתוב בהגהות מיימוני בריש פרק ג' (אות א) בשם רבינו יהודה משפיר"א אכן הרמב"ם (פ"ג הל' א - ב) כתב להדיא דמצניעו עד תחלת שעה ששית ביום ומבערו וכן כדי שיאכל ממנו למחר והסמ"ג (עשין לט ק"ז ע"ג) והסמ"ק (סי' צח עמ' עה) לא פירשו רק אחמץ שמצא בבדיקתו שמצניעו עד למחר וכן המנהג שלא לשרפו אלא ביום משום דדמיה לנוותר כדאיתא בגמרא ועוד כתב במהרי"ל (הל' בדיקת חמץ עמ' מ) טעם משום שצריך לבטלו שנית ביום בשעת הביעור ואם לא ישרפנו ביום י"ד על ידי מה יזכור שיבטל ואין זה כלום דהא למחר לאחר שיאכל ישרוף מה שנשאר מאכילתו ויבטל אז קודם שיגיע זמן איסורו וכן כתב להדיא ברוקח (סו"ס"י רסו) עיין שם ונראה ודאי דאם רוצה לבער החמץ שמצא תיכף לבדיקתו הרשות בידו וכן כתב בכל בו (סי' מח ו' ע"ג) אלא שאין לשנות מן המנהג שנהגו על פי הגאונים כדפירשתי:

צל"ח

קשה דהא ודאי אם בדק פעם אחת בדיקה שאחריה הוא משום אף שבדק פעם א' שמא עדיין נשאר מה שלא מצא בבדיקה ראשונה, והא ודאי שזה חששא רחוקה וליכא למיחש לה עכ"פ מן התורה. ואף דאמר רב יהודה לעיל דף ו"ו ע"ב הבודק צריך שיבטל משום שמא ימצא גלוסקא יפה, זהו חומרא דרבנן משום חומרא דחמץ, אבל מדאורייתא ודאי לא חיישינן, וביחוד לדעת הרמב"ם [טומאת מת פ"ט ה"ב] שאין לשום ספק עיקר מן התורה, ואין זה דומה לגוף בדיקת חמץ, שזה לא מקרי ע"י הספק רק קרוב לודאי כיון שנשתמש כל השנה ואיתחזק איסורא, אבל למיחש אחר הבדיקה הראשונה מדאורייתא אין לך שום טעם אלא משום פירושים דכתב הרא"ש לעיל דף ו' ע"ב [סי' ט'] דקים לן ודאי שנשארו בבדיקה, ומשום פירושים שפיר יש לומר שצוה רחמנא להרבות ג' בדיקות. וקשה הא פירושים ממילא בטלי כמו שאמרו לעיל [ו' ע"א], אלא ודאי דאם איתא דשלש בדיקות דאורייתא מכלל דגם מדאורייתא לא סגי בביטול, וא"כ מה בכך דבטלי ממילא, ולפי זה שביטול אינו מועיל, א"כ איך אסר ר' יהודה אחר זמן איסור הבדיקה משום דלמא אתי למיכל. אלא על כרחך מדאסר ר' יהודה ואמר שוב אינו בודק, אלמא מכאן ואילך לחוד הוא דפליגי.

שו"ת מנחת אשר ח"ג

משו"ת עמק הלכה (סימן קכ"ח) רי"א דבזמתי
מנהג הנחת הפירורים מעיקר הדין היא וללא
הנחתם א"א לבדך על בדיקת חמץ דכל הבית דהוי
כמקום שאין מכניסין בו חמץ. (ורבינו הובאו
בשערי צדק סי' תל"ב).

ולכאורה נראה דחרדי בית מלון עדיף טפי
מביתו, דכך הוא סדר הרבנים כל
השנה כולה דלאחר שאורחים עוזבים את החדר
מנקים אותו ומקפידין שלא להכניס שם דברי
איכל כלשהן והחדרים נעולים אין יוצא ואין בא,
משא"כ בביתו דעד לאחר בדיקת חמץ גרים בו
ומניח חמצו במקום המשתמר.

אך באמת אין זה נראה למעשה, ולא נקטינן
עיקר לדינא כדעת הגרש"ק ועובדא ידענא
שהגרש"ז אירבך זצ"ל נקט דאין הלכה כדעת
הגרש"ק אלא כל מקום שמכניסין בו חמץ כל
השנה אף אם ניקו אותו היטב לפני הפסח צריך
בדיקה, ועוד דאף שמנקים חרדי המלון באופן
יסודי כשאורחים יוצאים מ"מ מכניסין בהם חמץ
כאריות דיש בתי מלון שיש בכל חדר מקור
וכו רבדי מאכל ושתיה העומדים בתשלום
לרשות האורחים, ועוד דלפעמים מנקים חדרים
וכו ביום נכנסים אורחים אחרים, ועוד דעובדי
הנקיין מסתמא לא מנקים מתחת למטות ואפשר
שהיו ילדים בחדר ובמקום שיש ילדים צריכים
לבדוק גם תחת המטות. וכיון שכן אם נכנס
כלילה צריך לבדוק לאור הנר, אך מ"מ לענין
נראה שלא יברך.

לכאורה פשוט דצריך לבדוק במקום שמכניסין
בו חמץ הוא ואם לא בדק לפני
המועד בודק במועד כמבואר בפסחים (דף י"ז ע"ב)
ובשו"ע (סימן תל"ה) שכבודק בכרכה.

אמנם יש מקום לטעון דחרדי בית מלון הוי
כמקום שאין מכניסין בו חמץ דלעולם
אין משכירין חדר לאורה אא"כ מנקים אותו
באופן יסודי ביותר, ואחד מאלף לא מצאנו
שארם יתארח בבית מלון מכובד וימצא שאריות
איכל בחדרו, ואומן לא מרעי אומנותיה. (אמנם
אין לטעון דהוי "חזקתו בודק" דרק מקום
שנבדק לשם מצות ביעור חמץ מוגדר כחזקתו
בודק ו"פ).

וכבר דנו האחרונים מאחר שכתב בשו"ע דצריך
לכבד ביתו לפני הבדיקה, ומאחר שאנו
נוהגין לנקות את כל הבית באופן יסודי כמה ימים
לפני פרוס התג ונוהגין שלא להכניס שם חמץ
לכאורה הו"ל כמקום שאין מכניסין בו חמץ. עיין
מש"כ הגרש"ק בחכמת שלמה (סימן תל"ג ס"א)
דכל חדר שניקו שלשה ימים לפני ליל הסדר הו"ל
מקום שאין מכניסין בו חמץ וכ"כ בדעת תורה
להגאון המהרש"ם (שם סעיף ב') אלא שהמהרש"ם
כתב דאף מה שניקו פחות מג' ימים לפני הזמן
הו"ל כמקום שאין מכניסין בו חמץ וא"צ אלא
ג' ב' דהו"ל וא"צ חיפוש היטב ע"ש. וכבר כתב
בשע"ת (סימן תל"ג ס"ב) דהמון העם מקילין
לבדוק דרך העברה וללא חיפוש כיון שמכבדין
הבית לפני"כ, ובפתחי תשובה (סי' תל"ב ס"ב) הביא